

BUDGETKALKULER – GENERELT OM ANVENDELSE OG OPBYGNING – AJOURFØRT SEPTEMBER 2023

BUDGETKALKULER – GENERELT OM ANVENDELSE OG OPBYGNING	1
– AJOURFØRT SEPTEMBER 2023	1
1 KONTAKT	2
2 FORMÅL	2
3 ANVENDELSE	2
4 INDHOLD	3
5 PRISER	4
6 AJOURFØRING	4
6.1 TEKNISKE DATA (MÆNGDER)	4
6.2 PRISER	4
6.3 INTERNE PRISER	4
7 VERIFICERING	5
8 TEKNISKE FORHOLD	5
9 ADGANG TIL BUDGETKALKULER	6
10 APPENDIX VEDR. KONSEKVENSBEREKNINGER	6
FASTE OMKOSTNINGER PÅ VANDEDE AREALER:	7

OBS: Adgang til budgetkalkuler på www.farmtal.dk kræver login til www.landbrugsinfo.dk. Langsigtede priser i kalkuler må ikke videregives til personer, der ikke har login til kalkuler og prognosepriser.

1 KONTAKT

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til:

- Arne Munk, kvægkalkuler, konventionel, plante-, kvæg- og grisekalkuler, økologi
- Sisse Villumsen Schlægelberger – grisekalkuler, konventionel
- Marianne Haugaard-Christensen – salgsafgrødekalkuler, konventionel
- Michael Højholdt – grovfoderkalkuler, konventionel og budgetkalkuler generelt
- Kent Percy Larsen – spørgsmål til tekniske forhold

Medarbejdere kan fremsøges på [SEGES Innovations hjemmeside](#) (søgning ikke aktiv ved redaktionens afslutning)

2 FORMÅL

Formålet med budgetkalkulerne er at vise dækningsbidraget for de mest almindelige produktionsgrene under velspecificerede forudsætninger. Budgetkalkulerne skal give et realistisk billede af den forventede produktionsøkonomi under almindelig driftsledelse og gennemsnitlige forudsætninger og forhold.

3 ANVENDELSE

Budgetkalkulerne gælder for den periode, som de er udarbejdet for, og kan alene anvendes som udgangspunkt for yderligere beregninger. Når der tages hensyn til disse forudsætninger, kan budgetkalkulerne anvendes:

- Som grundlag for planlægnings- og budgetteringsværktøjer, såsom Ø90 budget, DMS, Mark Online mv.
- Som grundlag for økonomiske konsekvensberegninger på den enkelte bedrift, omlægning af sædskifte, aftale om handel med grovfoder mv. Ved økonomiske konsekvensberegninger skal der korrigeres for afledte økonomiske effekter ved ændringer i driften, herunder den estimerede økonomiske effekt af nedenstående forhold:
 - ændringer i foderforsyning på bedriften
 - prisforskel på fodersalg og foderkøb
 - ændringer i gødsknings- og harmoniforhold på bedriften (afsætning af husdyrgødning)
 - ændringer i transportafstand
 - ændringer i kapacitetsomkostninger i øvrigt, f.eks. anvendelse af maskiner (marginale ændringer og omfang af tilpasningsmuligheder af omkostningerne)
 - ændringer i støtte- og tilskudsmuligheder, værdiansættelse, pantværdi mv.Læs mere om emnet i afsnit 10, Appendix vedr. konsekvensberegninger
- Som grundlag for at beregne forventet produktionsøkonomi inden for områder (overslagsberegning), man ikke har særlig stort kendskab til, når man står overfor at købe, bygge eller udvide en landbrugsbedrift osv.
- Som grundlag for opgørelse af erstatninger i tilfælde af skader på afgrøder og husdyr
- Som grundlag for økonomiske beregninger som konsekvens af diverse tiltag for landbrugsproduktionen.

Man kan ikke direkte anvende budgetkalkulerne til:

- At verificere et budget
- At vurdere, om den enkelte bedrift opnår de resultater, man kunne forvente
- Benchmarking mellem de enkelte bedrifter

- Generelle fremskrivninger eller investeringsberegninger.

Kalkulerne er opstillet for et år. Der er vist de udbytter (i mængde og kr. pr. enhed) og omkostninger, der gælder som gennemsnit for den enkelte kalkule i et enkelt år. Dette vil i de fleste tilfælde svare til de indtægter og udgifter, som man kan forvente.

For nogle kalkuler, hvor der produceres i mere end 1 år – f.eks. en 2-års græsmark – regnes med $\frac{1}{2}$ mængde udsæd pr. år. Der vil ligeledes blive regnet med $\frac{1}{2}$ pløjning pr. år. Den enkelte kalkule vil derfor ikke altid være et præcist udtryk for de indtægter og udgifter, der må forventes ved den enkelte produktionsgren. Det er derimod et udtryk for den forventede økonomi målt i kr. pr. år for produktionsgrenen set som et gennemsnit for produktionen.

Vedrørende maskinomkostninger er disse beregnet for de enkelte produktionsgrene indenfor planteavl. Beregningerne er sket med udgangspunkt i, hvad omkostningerne er ved almindelig og gennemsnitlig anvendelse af maskiner. I omkostningerne indgår afskrivning, forrentning, brændstof, vedligehold og aflønning af arbejdstid. Udover de specifikke opgaver, der skal udføres, er der i kalkuler med et væsentligt omfang af arbejdsopgaver desuden en post "øvrige opgaver", som ikke direkte kan henføres til den enkelte afgrøde. Denne omkostning er et skøn over den tid og de maskinomkostninger, der vil være til tilsyn, stensamling, lugning af flyvehavre mv.

Man kan ikke regne med, at summen af alle udbytter og omkostninger fra alle de produktionsgrene, der indgår i budgettet, svarer til de samlede indtægter og udgifter ved produktionen på bedriften. Der kan være indtægter og omkostninger, der ikke er specificeret på den enkelte produktionsgren – f.eks. er der arbejds- og maskinomkostninger, som ikke kan henføres til den enkelte afgrøde, når man ser på marken alene. Der vil være omkostninger på bedriftsniveau til vedligehold af veje, dræn, klipning af hegn mv. samt almindelig driftsledelse, som ikke fremgår af kalkulen. Disse poster skal tillægges det budget, som kan dannes ud fra alle de kalkuler, der indgår i budgettet for at få et retvisende billede af de samlede forventede indtægter og udgifter i det økonomiske budget. Størrelsen af de bedriftsrelaterede omkostninger er meget forskellig fra bedrift til bedrift og skal som alle andre poster i kalkulerne tilpasses forholdene på den enkelte bedrift og i det aktuelle budget.

4 INDHOLD

I budgetkalkulerne beregnes dækningsbidraget for den enkelte produktionsgren. For planteavlskalkuler beregnes desuden et dækningsbidrag efter maskiner og arbejde, hvor der er indregnet omkostninger til arbejde og maskiner ud fra normer for de forskellige arbejdsopgaver.

Der er udarbejdet kalkuler for de mest almindelige driftsgrene:

- Planteproduktion
- Kvæg
- Grise
- Fjerkræ

For alle områder findes kalkuler under forskellige forudsætninger – f.eks. findes kalkulen for vårbyg under følgende produktionsforudsætninger:

- Tre niveauer for jordbundstype (JB 1+3, JB 1-4 med vanding og JB 5-6)
- To niveauer for husdyrgødning (med og uden husdyrgødning)
- To forskellige produktionsmetoder (Konventionel eller økologisk)

Det er kun kalkuler for produktionsgrene, der er praktisk mulige og lovlige. Det betyder, at det f.eks. ikke er muligt at få vist en kalkule for økologiske skrabeæg eller rødsvingel på JB 1+3 (da man sjældent vil forsøge sig med rødsvingel på JB 1+3).

5 PRISER

Alle priser i budgetkalkulerne er de forventede priser for det eller de to kommende år. Hovedparten af priserne er baseret på de prognosepriser, der kan findes på www.farmtal.dk. De fleste priser findes direkte under menuen på Farmtal > Prognosepriser. Andre priser og omkostninger fremgår af den enkelte kalkule.

Alle priser og omkostninger i budgetkalkuler er baseret på det eller de kommende års forventede priser. De fleste priser er skønnet for hvert kvartal, mens andre antages at gælde som gennemsnit for hele året. Priserne vedrørende salg af kornprodukter er sat som prisen i 3. kvartal for det pågældende år. Korn, der indgår i hjemmeblandinger, er sat som et gennemsnit for det pågældende år. Når man anvender kalkuler til planlægning på længere sigt – f.eks. ved planlægning af investeringer – kan man ikke anvende de priser, der er i budgetkalkulerne. Man skal i stedet anvende priser, der er afstemt og tager højde for de udsving, der er i priserne over årene. Man skal med andre ord anvende den langsigtede tendens i priser og prisudvikling. Det samme gælder, hvis man skal vurdere den mere langsigtede økonomi for en given produktionsgren.

6 AJOURFØRING

Budgetkalkulerne er altid fremadrettede. Der gennemføres således ikke en efterkalkulation på udbytter og mængder, men kalkulerne ajourføres med prognosepriser. Prognoseprisen for det år, som man aktuelt er i, er delvist baseret på kendte priser. Således er prognoseprisen for 2023, der udarbejdes i september 2022, baseret på kendte priser for 2022 frem til og med august og skønnet prisudvikling for kommende år.

6.1 Tekniske data (mængder)

I budgetkalkulerne indgår dels tekniske data (kg mælk pr. årsko, hkg hvede pr. ha osv.) og priser. De tekniske data bliver ajourført i august/september, således at der medio september hvert år er ajourførte tekniske forudsætninger for de to kommende år. I september 2022 bliver der ajourført tekniske data for 2023 og 2024. Det betyder også, at de tekniske data for 2023 kan være ændret i forhold til, hvad de blev skønnet ved den foregående ajourføring.

6.2 Priser

Alle de priser, der indgår som generelle prognosepriser, opdateres to gange om året. I september bliver der udarbejdet prognoser for priser for de kommende to år. I februar ajourføres disse priser med de nye forventninger, der måtte være kommet. Det betyder, at der i september 2023 bliver udarbejdet skøn over priser for 2024 og 2025. I februar 2024 vurderes disse prognoser, og priserne for 2023 og 2024 bliver ajourført. Det er dog kun udvalgte priser, der findes i Farmtal under "Prognosepriser", der opdateres. Andre priser og omkostninger, f.eks. omkostninger til dyrlæge, ajourføres kun i forbindelse med den årlige ajourføring i september.

Dette har den konsekvens, at budgetkalkulernes økonomiske resultat kan blive ændret i løbet af året. En budgetkalkule, der er anvendt i oktober, kan i februar således være forskellig fra det resultat, der kunne ses i oktober.

6.3 Interne priser

De fleste priser, der anvendes i budgetkalkulerne, er salgs- eller købspriser. I nogle tilfælde er de omregnet fra priser på produkter til andre priser, der anvendes i budgetkalkulerne. F.eks. beregnes prisen på

næringsstoffer (N, P og K) i planteavlskalkuler ud fra priser på udvalgte gødninger og deres næringsstofindhold.

I enkelte tilfælde prissættes produkter, der anvendes i den interne omsætning. Det drejer sig især om produkter, hvor der ikke direkte er et marked, f.eks. grovfoder og halm. For grovfoder gennemføres en særlig beregning af vejledende interne grovfoderpriser. Se Vejledende Grovfoderpriser i artiklen [her](#).

7 VERIFICERING

Alle budgetkalkuler og data, der indgår i disse, bliver verificeret med 2-4 års mellemrum. Det gøres ved, at data i budgetkalkuler sammenholdes med de resultater, gennemsnittet af landmænd opnår inden for det enkelte område. F.eks. kan der være tale om at verificere maskinomkostninger. Det gøres ved, at de beregnede maskinomkostninger, der er i budgetkalkulerne, sammenholdes med de opgørelser, der fremgår af Business Check, Benchmarking på Driftsgrensanalyser, opgørelser i Årsrapporter osv.

8 TEKNISKE FORHOLD

På www.farmtal.dk finder du budgetkalkuler på menuen.

Du kan vælge kalkule og den kombination, som du ønsker at anvende. Alle kalkuler er opbygget efter samme princip.

Først er der et navn på kalkulen, der er identisk med de produktionsgrenstekster, som du finder i Ø90. Dernæst vises de udvalgskriterier, der er mulighed for at vælge. Hvis en kombination ikke findes, kommer der en meddelelse om, at denne kombination ikke er relevant eller findes.

Øverst på siden kan du vælge at læse <OM>, som henviser til en information på Landbrugsinfo. <OM ALLE> henviser til nærværende beskrivelse.

Lige under kalkulen er der i nogle tilfælde skrevet en enkelt kommentar, som gælder for den specifikke kalkule. Der er samtidig skrevet en dato for, hvornår en eller flere værdier, der påvirker kalkulen, er ændret.

I bunden af skærmbilledet findes forskellige kombinationer, der kan vælges:

- Eksporter til Excel
 - Den kalkule, du aktuelt har på skærmen, kan overføres til Excel.
- Eksporter og print flere kalkuler
 - Alle kalkuler indenfor området (salgsafgrøder, grovfoder etc.) kan overføres til Excel på én gang.
 - Der er mulighed for at vælge en eller flere kalkuler på én gang.
 - Overførslen til Excel gælder for den kombination af kalkuler, der er valgt (f.eks. salgsafgrøder, JB 1+3, konventionel og uden husdyrgødning)
- Vis detaljer
 - Denne funktion viser, om der specificeret data som kvantum 2 og pris 2. Disse data er især relevante, når kalkulerne anvendes direkte i Ø90 budget.
- Print
 - Her er mulighed for at sende den aktuelle kalkule direkte til printeren

9 ADGANG TIL BUDGETKALKULER

Afhængig af brugertype (adgang til Landbrugsinfo) kan man få adgang til kalkulerne på farmtal.dk. Hvis man anvender kalkulerne i Ø90, kan man altid hente kalkulerne som landskalkuler.

10 APPENDIX VEDR. KONSEKVENSBEREKNINGER

Budgetkalkulerne er som udgangspunkt udarbejdet til brug for økonomisk planlægning og budgettering på bedriftsniveau. Når budgetkalkulerne anvendes som grundlag for økonomiske konsekvensberegninger, f.eks. i forbindelse med ændringer i arealanvendelsen, skal man være opmærksom på, at der også skal korrigeres for afledte økonomiske effekter ved ændringer i driften, herunder den estimerede økonomiske effekt af forhold som f.eks.:

- ændringer i foderforsyning på bedriften
- prisforskelle på fodersalg og foderkøb
- ændringer af gødsknings- og harmoniforhold på bedriften (afsætning af husdyrgødning)
- ændringer af transportafstand
- ændringer i kapacitetsomkostninger i øvrigt, f.eks. anvendelse af maskiner (marginale ændringer og omfang af tilpasningsmuligheder af omkostningerne)
- ændringer i støtte- og tilskudsmuligheder, værdiansættelse, pantværdi mv

Som eksempel kan nævnes indsatser vedr. kvælstof, der medfører ændringer i arealanvendelsen, f.eks. følgende:

- Omlægning fra vintersæd til vårsæd for at skabe plads til flere efterafgrøder
- Omlægning fra arealer i omdrift til udtagning eller udyrkede randzoner
- Omlægning til øget græsproduktion

Omlægning af foderproduktion

De økonomiske konsekvenser afhænger af afgrødernes indbyrdes økonomiske konkurrenceforhold og af, om bedriften er kornkøber eller kornsælger.

Gødning: På husdyrbrug og bedrifter, der modtager husdyrgødning, skal anvendes kalkulerne "Med husdyrgødning". Der skal anvendes kalkulerne "Med husdyrgødning", da husdyrbrug generelt ikke vil kunne afsætte husdyrgødningen til andre landbrugsbedrifter og få betalingen for næringsstofværdien. P-loft kan blive en udfordring på kvægbedrifter, i kalkulerne regnes dog fortsat med fraført næringsstoffer.

Anvendelse af f.eks. 30 tons gylle giver en større besparelse i vinterhvede end i vårbyg, da vinterhvede har et større behov for fosfor og kalium end vårbyg, og som kan dækkes af husdyrgødningen. Maskin- og arbejdsomkostninger stiger i forbindelse med udbringning af husdyrgødning.

Afgrødepriser: På husdyrbrug skal anvendes "købspriser" for korn og andre foderafgrøder i stedet for salgspriser. Det skyldes, at sådanne bedrifter ved en nedgang i produktionen skal indkøbe erstatningsfoder til en højere pris. For husdyrbrug skal man derfor i stedet anvende købspriser på korn og andre foderafgrøder for at få en retvisende beregning af konsekvenserne af en nedgang i produktionen. Meromkostningen på kornkøb har typisk udgjort i størrelsesordenen 10-15 kr. pr. hkg.

Grovfoder er kun i meget begrænset omfang en handelsvare, og prisen kan variere meget med den lokale forsyningssituation, transportomkostninger, forventet indtjening ved dyrkning af alternative afgrøder mv.

Det kan dog ændre sig, hvis kvægbrug bliver tvunget til ændringer i arealanvendelsen. Reduktion i produktionen af grovfoder på den enkelte bedrift vil kræve enten køb af grovfoder (hvor prisen kan variere meget), eller ved tilforpagtning af arealer, der typisk vil ligge længere fra ejendommen og medføre meromkostning til transport af maskiner, husdyrgødning og grovfoder.

Erstatningsfoder: Omkostninger ved nedgang i foderproduktion skal fastsættes ud fra nedgangen i produktionen af foderenheder og ikke hkg. Ved et skifte fra vintersæd til vårsæd er det ikke nok blot at indregne en meromkostning til indkøb af erstatningskorn ud for forskellen i kerneudbytte. Vinterhvede indeholder 12-13 pct. flere foderenheder til svin end vårbyg. Der skal derfor indregnes omkostninger til erstatning af den manglende mængde foderenheder.

Grovfoder og økonomi i stalden: Ændringer i sammensætning af grovfoderproduktionen (kløver-græs/majs/helsæd mv.) har afledte økonomiske konsekvenser i stalden. Der skal derfor altid foretages en konsekvensberegning på bedriftsniveau, dvs. inklusive husdyrholdet.

Tilpasning af maskin- og arbejdsomkostninger: Inden for en tidshorisont på nogle få år er det ikke rimeligt at antage fuld tilpasning af maskin- og arbejdsomkostninger. Hastigheden og graden, hvormed der sker omkostningstilpasning, varierer meget. Større bedrifter med forpagtninger og løbende tilpasning af bedriften kan tilpasse sig relativt hurtigt, mens bedrifter med en mere statisk produktion tilpasser sig meget langsommere og i nogle tilfælde slet ikke.

Maskin- og arbejdsomkostninger kan deles i tre; omkostninger til forrentning og værditab, omkostninger til energi og vedligehold samt omkostninger til løn. Sammensætning af de tre dele varierer meget mellem bedrifter. Groft antages det, at forrentning og værditab udgør ca. 50-55 %, energi og vedligehold ca. 20-25 % og løn ca. 25-30 %.

Det vil være rimeligt at regne med værditab og forrentning + løn i en periode. Disse omkostninger udgør omtrentligt ca. 75-80 % af de samlede omkostninger, og det anbefales derfor, at 75 % af maskin- og arbejdsomkostningerne opretholdes i en periode på 5 år.

Reduceret harmoniareal: Omkostninger til transport af gylle er følsomme for reduktioner i harmoniareal lokalt.

"Markedet" for husdyrgødning er følsomt for udbud og efterspørgsel. Aktuelt er det ret almindeligt, at modtagere af husdyrgødning betaler selve udspreddingen på marken, men de betaler hverken for værdien af næringsstofindholdet eller transport over længere afstand. Hvis udbringningsarealet reduceres, kan det hurtigt medføre, at husdyrproducenterne skal betale for at komme af med husdyrgødningen.

Faste omkostninger på vandede arealer: Langt hovedparten af faste omkostninger på vandede arealer er omkostninger til boring, pumpe, elinstallation, jordledning mv., som er irreversible. Ved udtagning af vandede arealer er der ingen mulighed for tilpasning af disse omkostninger. Omkostningerne vil være der i hele afskrivningsperioden.

Udtagning af enkeltafgrøder er ofte ikke mulig: Ved udtagning kan man ikke beregne den økonomiske konsekvens ved at udtage den økonomisk ringeste afgrøde. Det er f.eks. tydeligt i et kartoffelsædskifte. Det er en forudsætning for dyrkning af kartofler, at det sker i rotation med kornafgrøder. Konsekvenserne af udtagning skal derfor beregnes i forhold til hele sædskiftets økonomi.